

In dit nummer:

**Mijn studententijd:
ds. M. Groen**
Pagina 3

**Onder de loep:
Een wetenschappelijke
opleiding
voor predikanten**
Pagina 4-6

**TUA-podcast
'Denken om te dienen'**
Pagina 8-9

Connect

VAN DE RECTOR

Theologie: geen papegaaienopleiding

Voor het verstaan van het Woord van God moet je een kinderlijke, ontvankelijke geest hebben. Van een voorganger in de gemeente verwachten we dat deze de boodschap van de Bijbel kan laten klinken op een aansprekende manier. Als je niet meer zegt, ligt het voor de hand dat de gedachte zich gaat nestelen in de kerken: waarom moet je daar zes jaar lang een academische opleiding voor volgen?! En mensen weten dan meestal nog wel een voorbeeld van een predikant uit vroeger jaren – of een zogenaamde oefenaar – te noemen die bijna geen opleiding genoten had en toch voor velen tot zegen geweest is. Dat zal waar zijn, maar er is meer aan de hand.

Voor het verstaan van het Woord van God moet je namelijk óók juist een volwassen, ónafhankelijke geest hebben. Met onafhankelijk bedoel ik geen eigenwijsheid die zich door niets en niemand gezeggen laat. Integendeel: met behulp van een grondige academische vorming in Hebreeuws en Grieks, Bijbelse theologie, kerkgeschiedenis,

systematische theologie en praktische theologie, is iemand in staat zelfstandig onderzoek te doen zonder anderen na te praten. Als een theologische opleiding een 'papegaaienopleiding' zou zijn, dan kan het veel korter. Je leert je theologische versje en na tien keer voorzeggen, zeggen studenten het dan na.

Gelukkig is het op de TUA anders. De oprichters van 'onze' Theologische School waren er destijds al van overtuigd dat een wetenschappelijke, grondige studie het meest recht doet aan de grote schat die we in huis hebben, het Woord van de levende God. Zeker om de boodschap daarvan in relatie te brengen met de tijd. Wetenschappelijke vorming is ook nodig met het oog op de doordenking van vraagstukken die zich in en vanuit de samenleving aandienen. Op de TUA willen we graag langs de weg van een academische vorming moeilijke dingen op een eenvoudige manier leren zeggen. Dat is wat anders dan het versimpelen van grote theologische vragen. We blijven dus graag

'dénken om te dienen'! Deze dienst kunnen we niet verrichten zonder uw gebed om een kinderlijk hart en een verlicht verstand.

Prof. dr. M.J. Kater, rector

Gods belofte van recht en gerechtigheid wordt vervuld

'Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik voor David een rechtvaardige SPRUIT zal doen opstaan. Hij zal als Koning regeren en verstandig handelen, Hij zal recht en gerechtigheid doen op de aarde.' (Jeremia 23: 5)

Bovenstaande profetie heeft de profeet Jeremia aan het volk Juda mogen verkondigen. Het is niet helemaal duidelijk wanneer Jeremia deze profetie heeft uitgesproken, maar waarschijnlijk in de tijd van koning Zedekia. Het is een chaotische tijd, waarin veel op het politieke toneel gebeurt. Jeremia heeft verschillende conflicten gehad met deze koning en diens raadgevers.

Het begin van Jeremia 23 gaat over slechte herders die het volk misleiden. De herders, de politieke leiders worden hier bedoeld, verspreiden de kudde van God. Ze hebben de schapen verdreven

uit het land dat God voor Zijn volk had aangewezen en ze hebben niet naar hen omgekeken. De taak van de herders was juist om het volk van God te bewaren, maar dat hebben ze niet gedaan. Dat is de reden waarom God ze zal straffen en andere herders zal aanstellen die het volk wél zullen weiden (Jer. 23: 4).

Dat is ook het moment dat Jeremia spreekt over de rechtvaardige Spruit Die de HEERE zal doen opstaan (Jer. 23: 5). Juist door die belofte is er zekerheid voor het volk dat de nieuwe herders wel goed voor het volk zullen zorgen, omdat God zelf een rechtvaardige Herder zal doen opstaan. De profetie lijkt op die in Jesaja 11: 1: 'Want er zal een Twijgje opgroeien uit de afgehouden stronk van Isaï, en een Loot uit zijn wortels zal vrucht voortbrengen.' De belofte aan David wordt bevestigd en

blijft vaststaan. God had een eeuwig koningschap aan David beloofd. God blijft trouw aan Zijn belofte, ondanks de ontrouw van de leiders en het volk.

Het is opvallend dat juist in de tijd van Jeremia deze profetie klinkt, omdat het er helemaal niet op lijkt dat het weer goed zal gaan met het volk en het nageslacht van David. Maar juist dat er een nieuwe Spruit, nieuwe groei, zal komen, biedt hoop voor de toekomst. God gaat door en de belofte van de Messias in dit vers is een teken daarvan. Hij zal als Koning regeren. Na Zedekia is er geen andere koning meer geweest. Met de komst van Jezus Christus naar deze wereld is deze profetie in vervulling gegaan. Alle aspecten van een goed koningschap heeft Hij vervuld. De gerechtigheid van God heeft Jezus bewerkt door de wil van Zijn Vader uit te voeren.

Zijn geboorte was daar het begin van. De gerechtigheid van God is verlossende gerechtigheid en door de dood en opstanding van Christus is Gods gerechtigheid ook werkelijkheid geworden. Dat is en blijft de krachtige en bemoedigende boodschap van deze tekst en mag ons daarom een hoopvol perspectief geven voor de toekomst.

Agenda

18 december 2024

Meeloopdag deeltijdmaster Herbronning Gereformeerde Theologie.

5 februari 2025

Online info-avond deeltijdmaster Herbronning Gereformeerde Theologie.

5 februari 2025

Buluitreiking.

13 februari 2025

Online info-avond voor wie een promotiestudie aan de TUA overweegt.

19 februari 2025

Meeloopdag deeltijdmaster Herbronning Gereformeerde Theologie.

7 maart 2025

Inauguratie van prof. dr. A. Versluis.

2 april 2025

Terugkomdag voor predikanten.

12 april 2025

Ambassadeursdag, bestemd voor alle TUA-ambassadeurs. Zij ontvangen tijdig een uitnodiging en programma.

25 april 2025

TUA-dag voor iedereen die zich betrokken voelt bij de universiteit. Rondom het thema 'gemeenschap der heiligen' zullen docenten en hoogleraren van de TUA lezingen en workshops verzorgen.

Activiteiten vinden plaats Deo volente. Meer informatie over deze en andere bijeenkomsten in de agenda op www.tua.nl.

Paspoort

Naam:	Robert Valkenburg
Geboortedatum:	24 oktober 1994
Burgerlijke staat:	Ongehuwd
Woonplaats:	Scherpenzeel
Kerkelijke thuisgemeente:	Hervormde Gemeente Scherpenzeel
Studiefase:	Master

Colofon

TUA Connect is het relatiemagazine van de Theologische Universiteit Apeldoorn. Het magazine wordt kosteloos toegezonden aan alle leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken, overige relaties en geïnteresseerden.

Steun ons!

Verschijsning

3 keer per jaar, oplage: 23.400

Redactie

Hans Bulten
Yente Huisman
Rianne van Klaveren
Anne Lok-Vader
Prof. dr. H.J. Selderhuis
Jannemarie Vierbergen-Hakvoort
Wilma van der Zande-de Roo

Redactieadres

Theologische Universiteit Apeldoorn,
redactie TUA Connect
Wilhelminapark 4
7316 BT Apeldoorn
Tel. 055-5775700
e-mail: connect@tua.nl

Adreswijzigingen

Leden van de CGK: Landelijk
Dienstenbureau, Postbus 334,
3900 AH Veenendaal
e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Overige: aan het redactieadres

Vormgeving, drukwerk en distributie

Drukkerij Holland, Alphen a/d Rijn

Giften

IBAN NL64INGB0005463945
t.n.v. TUA te Apeldoorn
RSIN-nummer: 820205941. Giften
aan de TUA zijn fiscaal aftrekbaar.

ISSN: 1877-0770

'Na 36 jaar weer studeren aan de TUA voelt als thuiskomen'

Ds. Maarten Groen (62) studeerde in de jaren '80 aan de TUA om predikant te worden. Nu komt hij er weer voor het afronden van zijn mastergraad, wat een uitdaging bleek in de pastorie. 'Het voelt als thuiskomen. Op de TUA is nog steeds die gelovige warmte.'

Ds. Groen groeide op in de CGK van Delft, waar hij sinds 2022 ook predikant is. 'Als puber wilde ik de muziek in en op het conservatorium orgel gaan studeren. Maar een jaar voor het afronden van mijn middelbare school greep God mij in de kraag: mijn vader kreeg een ernstig hartinfarct en stond aan de rand van de dood. Gelukkig is hij gespaard gebleven en heeft hij nog veel jaren gekregen. God gebruikte dit om me te roepen.'

Onbeschreven blad

Er ging een wereld voor hem open toen hij naar de TUA ging: 'Ik was nog een beetje een onbeschreven blad en had het idee dat ik nog niets wist, maar dat is ook waarom je theologie studeert. Ik kwam in een jaar met vijftien medestudenten, in die tijd was dat veel. Er zaten vogels van allerlei pluimage tussen, maar onderling hadden we een goede band.'

Ds. Groen moet even nadenken over wat hij meegenomen heeft uit de colleges: 'Het is lang geleden! Inhoudelijk heb ik er veel aan gehad. De Bijbelse vakken

en exegese komen natuurlijk terug in het predikantschap, omdat je voor het maken van preken ook constant met die Bijbel bezig bent. Die vakken lagen mij goed, dogmatiek wat minder. Professor Van Genderen, de toenmalige hoogleraar dogmatiek, zei eens, toen hij in Delft tussen twee kerkdiensten door bij mijn ouders was: "Als hij gaat doorstuderen, kan hij beter geen dogmatiek nemen." Dat was ook niet mijn ambitie. Positief was dat er in de colleges ruimte was voor eigen inbreng.

Oud trainingspak

Veel theologische discussies vonden ook buiten de collegebanken plaats, in de pauzes en op de studentenvereniging PFSAR, waar ik ook lid en senator van ben geweest. We hebben weleens gekke dingen uitgehaald. Zo maakten we een pop van de rollen van vloerbedekking en een oud trainingspak en lieten die op een fiets van de zolder naar beneden zakken voor het raam van

'Geloof en wetenschap blijven op de TUA dicht bij elkaar'

Ds. Groen als student.

zaal 1, waar college werd gegeven. De hoogleraar wist niet wat hij daarmee aan moest.'

Zijn vrouw ontmoette hij op de TUA: 'Ze is een achternichte van professor Van 't Spijker, die ons uiteindelijk ook trouwde, mij als predikant bevestigde en onze oudste dochter doopte. Hij was een beetje de man langs wie alle genadestromingen in ons persoonlijke leven.'

Tijdens zijn studententijd was ds. Groen ook enthousiast lid van de TUA-cantorij: 'We zongen klasieke of eigentijdse liturgische muziek. We werkten mee aan kerkdiensten, zongen in bejaar-

denhuizen en gaven eens een concert in de aula van de TUA.'

Thuiskomen

Ds. Groen vond het waardevol dat de hoogleraren betrokken en benaderbaar waren en waardeerde het dat zij op een gelovige manier wetenschap bedreven: 'Waar men nogal eens een tegenstelling tussen geloof en wetenschap maakt, vond en vind ik dat het in Apeldoorn dicht bij elkaar blijft; het een heerst niet over het ander en staat niet los van elkaar. De hoogleraren en docenten waren stuk voor stuk knappe koppen en tegelijk vrome vadersen. Theologie is letterlijk ook kennis van God hebben. Dat leefde in hen en die kennis kreeg je door de colleges heen!'

Ds. Groen komt nog regelmatig op de TUA: 'Het voelt als thuiskomen.' Als hij nu naar de TUA kijkt staat hij ervan versteld hoe de TUA zich verder ontwikkeld heeft: 'Toen was het een theologische hogeschool die nog meer gericht was op de predikantenopleiding. De nieuwe leerstoel Theologie en Muziek met prof. Albert Clement steun ik van harte. Ondanks de wetenschappelijke verbreding die de TUA heeft doorgemaakt, is er nog steeds die gelovige warmte.'

Paspoort

Naam:	Maarten Groen
Geboren:	17 april 1962
Burgerlijke staat:	getrouwd met Margreeth van 't Spijker
Kinderen:	twee dochters, twee zonen, zes kleinkinderen
Studieperiode aan de TUA:	1980-1987
Standplaatsen:	Haarlem-Centrum (1987-1996), Apeldoorn-Oost (1996-2004), Emmen (2004-2009), Den Haag (2009-2022, waarvan in 'West' 2009-2013), Delft (2022-heden)

Waarom een wetenschappelijke opleiding nodig is voor een predikant

Waarom heeft een predikant een wetenschappelijke opleiding nodig? De discussie binnen de PKN over de plaats van academische predikanten en hbo-pastores laat zien dat deze vraag actueel is. De discipelen waren toch eenvoudige vissers, geen hooggeleerde academici? Onze tijd lijkt ook te vragen om andersoortige predikanten, dienaren met goede praktische vaardigheden. Een hoofd vol kennis is iets minder van belang. Is hbo niet voldoende voor een predikant, is het soms niet beter om juist geen academische opleiding te hebben gehad?

Ik wil eerst een disclaimer plaatsen. Hbo-theologie is een respectabele studie met goede collega's en gemotiveerde studenten. Daarnaast is er in de gereformeerde traditie altijd een mogelijkheid geweest om op singuliere gaven predikant te worden, al was dat wel een smalstroom.

Wetenschap en vroomheid

Toch ben ik ervan overtuigd dat het goed is als predikanten academisch gevormd zijn. Allereerst heeft de gereformeerde traditie altijd benadrukt dat predikanten academisch geschoold moeten zijn. De bekende Utrechtse theoloog Gisbertus Voetius definieerde theologie in zijn bekende rede uit 1634 als een wetenschap (*scientia*) die in vroomheid (*pietas*) beoefend wordt. De theologische faculteiten waren vaak de eerste faculteiten die ontstonden als universiteiten in Nederland opgericht werden. Al werd in afgescheiden kringen vanaf de negentiende eeuw onderwijs aan predikanten gegeven aan niet-universitaire scholen, de intentie van gereformeerde kerkverbanden, zoals de Christelijke Gereformeerde Kerken, bleef echter dat predikanten diepgaand academisch gevormd zouden worden.

Juist en zuiver

Ten tweede zijn predikanten dienaren van het Woord (*verbi divini minister*). Zij preken niet hun eigen gedachten en zij zijn geroepen om geen eigen stokpaardjes in de preek aan de orde te brengen. Hun taak is om het Woord te brengen, om te leren, te weerleggen, te verbeteren en te onderwijzen met dat Woord (2 Tim. 3: 17). Daar is een grondige kennis voor nodig, maar ook goede vaardigheden om het Woord juist en zuiver uit te leggen. Daarom ligt in de

universitaire studie Theologie veel nadruk op de grondtalen, op exegese, op context en grotere theologische verbanden. Een predikant leest de tekst, maar luistert de tekst ook zo uit dat de tekst de predikant gaat lezen.

Vaardigheden en gevoeligheden

Ten derde zijn predikanten geroepen om de tijd te verstaan. Vragen als 'in wat voor context leven wij' en 'wat is er cultureel en filosofisch aan de hand' zijn belangrijk. Predikanten ontwikkelen aan de academie analytische vaardigheden en hermeneutische gevoeligheid in vakken als hermeneutiek en filosofie. Zo kan een predikant een verbinding leggen tussen de Bijbeltekst en het dagelijks leven, maar ook overzien hoe grotere maatschappelijke en lokale processen en ontwikkelingen mensen (waaronder predikanten zelf) beïnvloeden.

Goed doordachte basis

Ten vierde vraagt onze tijd ook om een stevige basis. Wat geloven wij nu eigenlijk? In de prediking, maar ook in pastoraat en catechese, komen de vragen van de dogmatiek en ethiek zeker naar voren. Een goed doordachte visie op de inhoud van geloof en leven is van groot belang in de gebeden, het maken van een (catechismus)preek, een pastoraal ingewikkeld gesprek, een catechisatieles enzovoort. Die basis is ook nodig om nieuwe vragen te beantwoorden. Secularisatie, maar ook verheugende ontwikkelingen in missionair werk, vereisen doordenking.

Praktijk

Ten vijfde draait een universitaire studie niet alleen om kennis, maar ook om vaardigheden. In de studie aan de TUA komen die ook aan bod, tegenwoordig misschien wel meer dan in het verleden. De weg naar het ambt verdient ook begeleiding voor de praktijk van onderwijs, luisteren en doorvragen. Juist onze tijd met zijn hoogopgeleide bevolking en nieuwe vraagstukken vraagt onder andere om predikanten die de combinatie van wetenschap en vroomheid in zich bergen.

Aan de TUA beogen wij theologen op te leiden die geestelijk en academisch gevormd zijn, Godgeleerden die kunnen denken om te kunnen dienen.

Dr. A. van den Os, universitair hoofddocent Nieuwe Testament

'Theologische wetenschap relativeert en vernieuwt ons denken en doen'

Zes predikanten over hun wetenschappelijke vorming aan de TUA

Het voelt als een voorrecht dat ik de luxe heb gehad om academische vorming te ontvangen. Als docent op een predikantsopleiding in Oost-Afrika merkte ik dat veel predikanten daar maar wát graag academisch geschoold zouden worden, maar door gebrek aan geld en/of geschikte vooropleiding lag dat buiten hun bereik. Nu als hervormde dorpsdominee en missionair pionier via de IZB in het Groningerland helpt de wetenschappelijke studie

me bijvoorbeeld om goed in te kunnen gaan op kritische vragen die dorpsgenoten stellen aan de kerk en het christelijk geloof. Tijdens de jarenlange studie werd ik namelijk gedwongen om zelf al existentieel door die kritische vragen heen te gaan.

Ds. C.G. op 't Hof, predikant hervormde gemeente Siddeburen

'De waarheid hoeft je niet te verdedigen, de waarheid moet je ontdekken', zei een docent. Aangesproken door de Opgestane heb ik er daarom alles voor over om Hem en Zijn werkelijkheid te leren kennen. Wetenschap gaat dan ook niet over dingen bedenken maar over na-denken wat geopenbaard is. Daarom is een voortdurend gesprek nodig over wat waar is en wat onwaar, schijn en zijn. Alles mag dan gezegd, geopperd en

betoogd worden, als het maar beargumenteed is. Dat is wetenschap bedrijven. Dat is iets anders dan een van tevoren al vaststaande mening van een aantal historische argumenten voorzien en leren hoe je die mening het best uitdraagt.

Ds. D.J.Th. Hoogenboom, predikant CGK Utrecht-West

Met veel plezier kijk ik terug op mijn academische vorming aan de TUA. Mede doordat ik niet gelovig ben opgegroeid, hebben mijn jaren aan de TUA veel inzicht gegeven in de verschillende kennisbronnen die noodzakelijk zijn om mijn werkzaamheden als predikant uit te voeren. Met de opgedane theologische kennis ga je samen met gemeenteleden op zoek naar antwoorden op levensvragen. Uiteraard zijn er niet altijd pasklare antwoorden te geven omdat geloven ook een mysterie blijft. Maar door naar de

context te kijken van Gods Woord, Schrift met Schrift te vergelijken, en de verbinding van toen naar nu te maken, is theologische wetenschap nog steeds relevant. Theologische wetenschap relativeert en vernieuwt ons denken en doen!

Ds. M. de Kreek, predikant NGK Apeldoorn (Tabernakelkerk)

Voor het werk van predikant zou ik niet zonder de academische vorming op de TUA gekund hebben. Wil je Gods Woord rechtdoen en kunnen vertolken, dan moet je de grondtalen kennen en beheersen. Academisch denk- en werkniveau zijn nodig voor de prediking, maar ook om de theologie te doordenken en over te kunnen brengen aan jong en oud. Je moet achtergronden kennen, verbanden kunnen leggen en ingewikkelde issues aankunnen. Om al die redenen is het

belangrijk. Maar het dankbaarst ben ik voor de academische vorming tot Schriftgeleerde, waarbij de lat hoog moet liggen. Het gaat immers om Gods eigen Woord.

Ds. P.W.J. van der Toorn, predikant CGK Bunschoten

Kijk ook eens op onze webshop op www.tua.nl

Vervolg 'zes predikanten over hun wetenschappelijke vorming aan de TUA'

Het nut van een academische opleiding (zoals aan de TUA) is voor mij vooral dat je redelijk snel uit een tekst of situatie iemands positie kan herkennen. Met deze informatie is het gemakkelijker om een passende reactie te geven op een tekst of in een gesprek. Het helpt mij in vergaderingen bijvoorbeeld

om iemand die het woord voert beter te begrijpen én hoofd- en bijzaken van elkaar te onderscheiden. Bij het maken van een exegese en preek zie je snel waar de knelpunten zitten. Dat is helpend, omdat een week erg snel voorbij is.

Ds. J. Oosterbroek,
predikant CGK Dronten

Als predikant wordt er veel van je verwacht. De gemeente verwacht bezoeken, je geeft catechese en elke zondag moet er twee keer worden gepreekt. Elke dag ben je bezig met taal. De belangrijkste vaardigheid die je op de TUA leert, is om kritisch te lezen en te luisteren. Om vragen te onderzoeken en

van een Bijbels antwoord te voorzien. De studie van de Bijbel door middel van de exegesevaardigheden is daarom van fundamenteel belang en helpt mij om de gemeente te dienen. Dat leer je op de universiteit en blijf je doen in de gemeente.

Ds. B.H.P. Mussche,
predikant CGK Zwaagwesteinde

ACTUALITEITEN

Geslaagd / gepromoveerd

In de achterliggende periode is de **Bachelor Theologie** behaald door **Jakko Buitenhuis**, **Marten van Dam**, **Reinier Groenendijk** en **Jasper de Redelijkheid**.

Op 26 augustus 2024 is de **deeltijdmaster Herbronning Gereformeerde Theologie** met goed gevolg afgerond door:

- **A.J.C. (Hans) van Gent**. Zijn scriptie had als titel 'Werkdag of kerkdag. Een kerkhistorisch onderzoek naar de viering van de christelijke feestdagen in de begintijd van de Gereformeerde Kerk in de Nederlanden in de opkomende Nederlandse staat, met oog voor de verhouding tussen kerk en overheid, in de periode vanaf het convent van Wezel (1568) tot de synode van Dordrecht (1618-1619)'.
- **D.N. (Ditty) Meerkerk**. Haar scriptie had als titel 'Vormende aspecten ten aanzien van deelname aan het Heilig Avondmaal'.

Eveneens op 26 augustus 2024 werd de **Master Theologie** met goed gevolg afgerond door:

- **T.A. (Anita) Abbring**. Haar scriptie had als titel 'Het ongedwongen ritme van de genade'.
- **F.T (Freek) van Vuuren**. Zijn scriptie had als titel 'Rare jongens, die christenen. Een onderzoek naar de implicaties van de vreemdelingschap in 1 Petrus voor de hedendaagse kerk'.

Op 28 juni 2024 is **dr. C.J. Meeuse** **gepromoveerd**. Zijn proefschrift had als titel *De bestrijding van het cartesianisme door Jacobus Koelman*.

Op 1 juli 2024 is **dr. B. Park** **gepromoveerd**. Zijn proefschrift had als titel *Calvin's ecclesiology in his biblical exegesis of the Book of Jeremiah. The motif of populus meus*.

Op 20 september 2024 is **dr. P.C. van Olst** **gepromoveerd**. Zijn proefschrift had als titel *Faithfully connected. Holistic teacher formation for shalom-seeking citizenship in a fragmented society - a case study*.

Deze studenten ontvingen op 2 september hun bul. V.l.n.r.: **Anita Abbring** (Master Theologie), **Ditty Meerkerk** (Master HGT), **Jasper de Redelijkheid** (Bachelor Theologie), **Hans van Gent** (Master HGT), **Jakko Buitenhuis** (Bachelor Theologie), **Marten van Dam** (Bachelor Theologie), **Freek van Vuuren** (Master Theologie) en **Reinier Groenendijk** (Bachelor Theologie).

Overweeg je de deeltijdmaster Herbronning Gereformeerde Theologie? Doe mee met de **meeloopdag** (18 december 2024 en 19 februari 2025) of de **online infoavond** (5 februari 2025).

Kruisbestuiving tussen hbo en wo in het atelier samenlevingsvraagstukken

De één werkt op een hogeschool en komt vooral praktisch ingestelde mensen tegen. De ander op een universiteit, waar vooral veel wordt nagedacht. Samen werken dr. W.H. (Wim) Dekker en dr. C.C. (Niels) den Hertog aan hetzelfde doel: theologie vertolken voor de maatschappij van vandaag.

Dr. C.C. den Hertog (links) en dr. W.H. Dekker tijdens een van hun wekelijkse gezamenlijke 'atelierdagen'.

Dat doen zij in het 'atelier samenlevingsvraagstukken'. Waar in een 'gewoon' atelier wordt geboetseerd of geschilderd zonder dat vooraf precies duidelijk is wat eruit komt, is dat in dit geval niet anders: de beide onderzoekers houden zich een jaar lang bezig met het thema 'offer', maar weten nog niet wat dat proces gaat opleveren. Een studiedag? Een essay? Een vlog? Een keuzemodule? Of misschien wel dat allemaal?

Dekker, als lector werkzaam op de Christelijke Hogeschool Ede, doet al langer onderzoek naar informele hulpverlening, zoals mantelzorg en vrijwilligerswerk. 'In deze samenwerking met de TUA kunnen wij beroepskennis en maatschappelijke vragen inbrengen, en de TUA theologische kennis. Die gaan we met elkaar verbinden. Bij zo'n kruisbestuiving leer je van elkaars deskundigheid. En dat kunnen we beschikbaar maken voor de samenleving.'

Jaarlijks zal de CHE een andere lector inzetten op de TUA, dit jaar dus rondom het thema 'offer'. Dit is een centraal thema in de Bijbel dat ook van toepassing is op mantelzorgers en andere zorgvrijwilligers: zij offeren zichzelf door voor anderen te zorgen. Den Hertog: 'In onze neoliberale samenleving heerst een soort contractdenken. Je betaalt belasting en hebt recht op zorg. Er heerst een zekere dubbelheid: enerzijds wordt het belangrijk gevonden dat we onszelf ontplooiën, anderzijds verwacht de overheid dat we in een participatiesamenleving voor elkaar zorgen. De zorg raakt overbelast en we moeten steeds meer gaan geven aan elkaar. Hoeveel mogen we van elkaar vragen? Werpt theologie hier nieuw licht op? We missen een over-

koepelend "groot verhaal". Hebben we misschien een ander "groot verhaal" nodig?'

Het vakgebied publieke theologie, waarin de twee onderzoekers samenwerken, probeert de relevantie van de theologie voor de hele samenleving zichtbaar te maken. Dat beoogt deze samenwerking tussen TUA en CHE ook. Dit onderzoek op het grensvlak van hbo en wetenschappelijke theologie wordt gedaan met het oog op de hele samenleving. Den Hertog: 'We willen verstaanbaar zijn voor het algemene publiek. Niet allereerst voor christenen, al hopen we natuurlijk dat de kerk evenzeer baat heeft bij een dergelijke exercitie.'

Hoe de samenwerking tot nu toe bevalt? Dekker is enthousiast: 'Voor dit soort vragen heb ik normaal maar weinig tijd, het blijft fragmentarisch. Nu kunnen we er structureel een dag per week mee bezig zijn. Dat is heerlijk! Bijna retraite-achtig. Op het hbo blijven we makkelijk in pragmatisme steken en in ad hoc-oplossingen. Fijn om hier nu de ruimte te krijgen om afstand te nemen en na te denken.' Den Hertog: 'Ik ben tijdens mijn eigen studie theologie grondig gevormd op de TUA, en het is geen kritiek, maar feit is dat je hier als je niet uitkijkt sterk verstandelijk bezig bent. Wims inbreng vanuit de praktijk vind ik voor ons heel wezenlijk.' Dekker: 'De kracht van de CHE is dat we sterk oog hebben voor de gevoelskant en persoonsontwikkeling van studenten. Kanttekening hierbij is wel dat we ook visie moeten ontwikkelen en moeten doordenken wat het beroep inhoudt. Dat zal op TUA net andersom zijn. En dat komt nu mooi samen. We gaan wederzijds dingen inbrengen in elkaars cultuur.'

TUA-podcast met theologie voor iedereen

'Denken om te dienen'. Dat is niet alleen de slogan van de TUA, maar ook de naam van de in oktober gelanceerde podcast van de universiteit. In deze podcast gaan TUA-medewerker Niels Stouten en theologiestudent Charlotte Glasbergen-Molenaar op reis door de gereformeerde theologie. Dit doen ze door in gesprek te gaan met hoogleraren, docenten en studenten van de TUA. Zo laten ze luisteraars de schoonheid en de relevantie van de gereformeerde theologie zien en brengen ze gereformeerde theologie dichtbij.

Waarom eigenlijk? Er zijn immers al zoveel podcasts.

Niels: 'De TUA heeft een schat aan kennis in huis. Het is mooi om die te delen buiten de TUA. Dat is een manier om dienstbaar te zijn.'
Charlotte: 'Theologie is heel divers. Dat proberen we ook een beetje te laten zien met deze podcast. De laatste maanden is in het nieuws geweest dat er veel nieuwe theologiestudenten zijn. Mensen kunnen zich dan afvragen: waarom? Nou, met deze podcast kun je een inkijkje krijgen in wat we hier op de TUA allemaal doen. Van kerkgeschiedenis tot Oude Testament, van Bijbelvertalen tot leren preken. En wat is eigenlijk dogmatiek? Om maar wat te noemen.'

Charlotte Glasbergen-Molenaar en Niels Stouten voor het TUA-gebouw met het logo van de podcast.

Hoe hebben jullie het aangepakt en hoe hebben jullie het maken van de podcast ervaren?

Niels: 'Het was wel echt een uitdaging, want wij doen dit ook niet dagelijks. We moesten van het begin af gaan bedenken: hoe gaat een aflevering eruitzien? Wat is een goed format? Waarin kunnen we ons onderscheiden van bestaande theologiepodcasts? Wat staat dicht bij de identiteit van de TUA? Ik denk dat het ons is gelukt om met deze podcast iets nieuws te bieden wat goed past bij de TUA. Dat ligt vooral op het gebied van de gereformeerde theologie.'

Charlotte: 'We hebben gekeken naar waar we zelf in onze studie

het meest mee zijn verrijkt. Die dingen zouden we graag aan anderen willen meegeven.'

Niels: 'Het is tijdloos, in die zin dat de thema's niet ingegeven zijn door actuele ontwikkelingen.'

Charlotte: 'We zijn goed op elkaar ingespeeld geraakt. Het was ook gewoon heel gezellig, absoluut geen straf om dit met elkaar te mogen doen!'

Niels: 'Ja, het was heel prettig samenwerken.'

Charlotte: 'Het was ook aardig om docenten in een heel andere context mee te maken. Nu mochten wij hen een keer helemaal bevragen in plaats van de gewone verhouding docent-student in een collegesetting. Dat was ook een leuke ervaring.'

Niels: 'Tijdens de voorgesprekken met de docenten merkten we duidelijk hoe enthousiast ze zijn over hun vakgebied. Ze willen heel graag delen wat ze de afgelopen jaren in hun onderzoek gevonden hebben, niet alleen met studenten, maar ook graag met anderen. Via deze podcast dus.'

Charlotte: 'Het was wel een uitdaging om niet te veel in theologietaal te spreken. Dat wordt door anderen niet altijd begrepen. Je moet dus continu een vertaalslag maken in je hoofd.'

Niels: 'Wat ook een lastig element was: we hebben te maken met een breed publiek. Alleen al de achterban van de Reformatorische Omroep, waar de podcast in eerste instantie uitgezonden is, is heel breed. En dan wordt hij ook nog op verschillende andere platforms gedeeld, waar het publiek weer anders is. Het is lastig om een toon te vinden die een breed publiek aanspreekt. Hopelijk is dat toch gelukt.'

Charlotte: 'Wat ik leuk vond, is het creatieve proces om dingen die voor jezelf vanzelfsprekend zijn geworden weer als nieuw te delen.'

Niels: 'Dat enthousiasme deel ik wel. Heel veel thema's die voorbijkomen heb je zelf als student ook in colleges gehoord. Het was alsof we weer een soort privécollege kregen, waarbij we alle vragen konden stellen die in ons opkwamen.'

'We hebben voor deze podcast gekeken naar waar we zelf in onze studie het meest mee zijn verrijkt'

Wat vonden jullie zelf het boeiendste onderwerp?

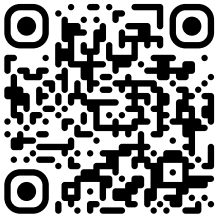
Charlotte: 'Ik had altijd een wat negatieve associatie bij de Drie Formulieren van Enigheid. Zoiets als: dit moet je geloven, anders ben je niet gereformeerd. Maar in de roerige context waarin ze zijn ontstaan, waren ze een hulpmiddel als aanmoediging om vol te

houden in het blijven zien wie God is en wat Hij voor ons heeft gedaan. Dat vind ik heel mooi en ik ben blij om dat door te kunnen geven aan anderen.'

Niels: 'Voor mij ligt dat vooral op het gebied van exegese en de hele wereld waarin het Oude en Nieuwe Testament ontstonden. Die context van toen, waarin een tekst zich presenteert aan de lezer van nu, speelt enorm mee in hoe je die tekst leest. Ik ben tijdens mijn studie gaan inzien dat een tekst nooit op zichzelf staat, maar ingebed is in een weefsel van teksten daaromheen. Zo'n tekst is bedoeld voor een bepaald lezerspubliek: hoe hebben zij die aan-gehoord, wat waren hun associaties? De Bijbeltekst is niet in eerste instantie voor ons in 2024 in Nederland bedoeld. Dat gegeven heb ik zelf als heel verrijkend ervaren. Je hebt meer aan een tekst door eerst naar de context te kijken. Je laat je dan minder leiden door je eigen vooronderstellingen. Dit principe zal bij een paar afleveringen van de podcast voorbijkomen. Ik denk dat het een mooi product is geworden.'

De podcast 'Denken om te dienen' is mede mogelijk gemaakt door de Reformatorische Omroep en is te beluisteren via de hun website, daarnaast via Spotify, Apple Podcasts, YouTube en op www.tua.nl/ podcast. Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de podcast kunnen gestuurd worden naar podcast@tua.nl.

Scan de QR-code om naar de TUA-podcast te gaan, of surf naar www.tua.nl/podcast

Te gast in de podcast

Wie theologie studeert maakt een mooie reis door werelden die opengaan: de kerkgeschiedenis, de filosofie, de klassieke talen, de Bijbelwetenschappen, de systematische theologie, de praktische theologie...

Die reis maak je als student samen met je medestudenten, docenten en hoogleraren. Er is gezamenlijke vreugde over dat wat er in de colleges aangereikt wordt en er zijn gezamenlijke vragen die je met elkaar doordenkt.

Daarnaast is de studie ook een persoonlijke reis: iedereen doorloopt de studie op een eigen manier. Wat doet dit gaandeweg de studie met je? Hoe verhoud je je tot de kennis die je opdoet? Hoe zou je de reis na je studie willen voortzetten? Samen met medestudent Jan Willem van Panhuis was ik te

gast om voor de TUA-podcast iets te delen van onze studie-ervaringen.

De opnametijd in de studio vloog voorbij en het gesprek heeft na de opnames een vervolg gekregen: over theologie raak je niet snel uitgesproken!

Jantine Donker, masterstudent

De volgende afleveringen zijn terug te beluisteren:

- 2 oktober: Proloog (met Charlotte Glasbergen en Niels Stouten)
- 9 oktober: #1 Wat is gereformeerde theologie? (met prof. dr. H. van den Belt)
- 16 oktober: #2 Luther en zijn stellingen (met drs. C.Th. Boerke)
- 23 oktober: #3 De Drie Formulieren van Enigheid (met dr. C.C. den Hertog)
- 30 oktober: #4 De relevantie van de grondtalen en verschillende vertalingen (met D.A.M. Sonneveld MA)
- 6 november: #5 Het nut van het Oude Testament voor een christen (met prof. dr. A. Versluis)
- 13 november: #6 De komst van het Koninkrijk in het Nieuwe Testament (met dr. M.C. Mulder)
- 20 november: #7 De plaats van de preek in de gereformeerde eredienst (met prof. dr. M.J. Kater)
- 27 november: #8 Persoonlijk geloof en de studie theologie (met de masterstudenten Jantine Donker en Jan Willem van Panhuis)

Wilt u bijdragen aan een duurzame leefomgeving?

Herrejan Veenema

T 0172 - 432 297

E info@drukkerijholland.nl

Informeert u naar drukwerk met bermgras uit bijvriendelijke bermen.

Met een duurzaamheidspaspoort in de hoogste categorie van:

Lees over onze circulaire aanpak

op www.waardewenders.nl

Bibliotheekmedewerker René van der Werf: 'Op de TUA spreek ik mensen die met de Heere leven'

Hij had al iets met de TUA omdat zijn zoon, inmiddels predikant in de PKN, er studeerde. Maar nu is hij ook zelf een paar dagen per week op de universiteit te vinden. Sinds 1 mei dit jaar is René van der Werf werkzaam in de bibliotheek. 'Ik vind het iets heel moois om aan de TUA te mogen werken.'

Het werken in een bibliotheek was hij al gewend, want dat doet hij al vele jaren op Pieter Zandt scholengemeenschap in Kampen. Het grootste verschil tussen de bibliotheek van een middelbare school en een wetenschappelijke bibliotheek? 'Op de TUA is het veel rustiger!'

Zijn werkzaamheden in de TUA-bibliotheek zijn heel divers. Denk bijvoorbeeld aan het opnemen van nieuwe boeken in de collectie. Dat is niet een kwestie van simpelweg het boek op de plank zetten en klaar. Het boek moet worden opgenomen in *WorldCat*, een wereldwijde catalogus waar ook de TUA op is aangesloten. Er zijn nogal wat vereisten om een boek correct in te voeren en het is niet eenvoudig om je die software eigen te maken. Maar leuk is het wel: 'Door onze aansluiting op *WorldCat* komen er soms mensen in de bibliotheek omdat we de enige zijn met een bepaald boek in de collectie.' Daarnaast is Van der Werf druk met het helpen van mensen aan de balie. Boeken uitlenen en innemen, nieuwe leners welkom heten en op weg helpen, studenten helpen bij zoekvragen, kopieën regelen voor mensen die dat aanvragen. 'Een kwaliteit van mij is dat ik niet snel opgeef. Zo heb ik onlangs pas na lang zoeken een digitale versie van een boek gevonden voor iemand die dat nodig had. Dat vind ik nou leuk, als zoiets toch ergens te vinden blijkt te zijn en iemand daarmee geholpen is.' En af en toe is het tijd voor 'lekker dom werk': locatiestickers op boeken plakken, boeken opruimen of repareren. 'Ja, we doen ook alle nederige werkzaamheden. Dat vind ik eigenlijk heerlijk! Dan kan je hoofd even leeg worden.'

Over collectievorming wil Van der Werf graag meer leren. Die is nu nog vooral in handen van de bibliothecaris, Nikè van der Mijden. Wat zijn nou eigenlijk de criteria om een boek wel of niet op te nemen? De bedoeling is dat hij op termijn de rol van bibliothecaris op zich gaat nemen. 'Het werk in de bieb is niet eenvoudig hoor! Ik begin nu, na een paar maanden, pas het gevoel te krijgen van: nou, hè hè, ik krijg de dingen een beetje door en alles begint enigszins te landen. Ik ben zelf op de Pieter Zandt een opvolger aan het inwerken en krijg nu pas in de

gaten hoeveel kennis er opgeslagen zit in je hoofd, ook al heb ik altijd veel beschreven.'

Al die uitdagingen vindt de bibliotheekmedewerker ook leuk. Er zijn in de bibliotheekwereld veel ontwikkelingen gaande. Zo had hij onlangs een overleg met de beleidsmedewerker onderzoek, de voorzitter van het college van bestuur en de bibliothecaris over *open science* en *open access*. Dat houdt in dat resultaten van wetenschappelijk onderzoek zoveel mogelijk toegankelijk moeten worden gemaakt voor iedereen. 'Dat is een vrij ingewikkelde wereld waar ik in moet gaan duiken en dat is dus een van de uitdagingen. Dat vind ik wel interessant!' Een ander leuk aspect aan zijn werk vindt hij de gesprekken met studenten en collega's: 'Ik ben een mensenmens en heb hier leuke contacten. Ik spreek hier mensen die met de Heere leven, die God willen dienen. Prachtig toch, dat het werk dat ik hier doe dienstbaar mag zijn aan hun roeping?'

In de toekomst hoopt Van der Werf de bibliotheek wat meer te gaan promoten: 'We hebben een prachtige collectie, en dat willen we ook laten zien. Zo kunnen we mensen ideeën aanreiken. Dat is een droom van me, maar het zal nog wel even een droom blijven, want ik werk hier nu nog maar twee dagen in de week.'

'Prachtig toch, dat het werk dat ik hier doe dienstbaar mag zijn aan andermans roeping?'

René van der Werf bij de bibliotheekbalie in gesprek met een student.

Studentenmentor Jan Willem: 'We hadden meteen een open gesprek over wat ons drijft'

Jan Willem (midden, paarse trui) tijdens een sessie met zijn mentorgroepje.

Studeren aan de TUA betekent deelnemen aan een gemeenschap. De studie theologie is vormend en die vorming vindt plaats in een gemeenschap van allerlei verschillende mensen, van diverse leeftijden en achtergronden. Daarbinnen is ook steeds aandacht geweest voor het welbevinden van de afzonderlijke student. Hierbij spelen vooral Wilma van der Zande (onze studieadviseur) en dr. Van 't Spijker (onze studentenpastor) een belangrijke rol.

Vanwege de ongekend hoge instroom van nieuwe studenten dit collegejaar is samen met ouderejaarsstudenten nagedacht over de vraag hoe we deze persoonlijke aandacht kunnen blijven geven. Er was direct enthousiasme bij de 'oudere' studenten voor het studentenmentoraat. Dit houdt in dat iedere studentenmentor een groepje van drie à vier eerstejaars aan zich gekoppeld krijgt. Hij of zij legt contact met ze en probeert ze tussen de bedrijven door af en toe aan te spreken om te vragen hoe het gaat. Bij hem of haar kunnen ze terecht voor advies of bij problemen. Eens in de paar weken verzamelt de mentor zijn of haar mentorgroepje voor een korte, informele bijeenkomst.

In mijn mentorgroep heb ik vier nieuwe studenten. In onze eerste bijeenkomst zijn we natuurlijk vooral begonnen met kennismaking en het bespreken van verwachtingen. Mooi hoe het direct klikte, we hadden meteen al een open gesprek over wat ons drijft, waarom we voor theologie gekozen hadden en wat de studie met je kan doen.

Voorafgaand aan de bijeenkomsten maak ik voor mezelf een korte agenda, zodat belangrijke aspecten van de studie niet vergeten worden. De studielast kan in het begin best even slikken zijn. Daarom is het goed om met elkaar te spreken over planning en organisatie. De afgelopen keer hadden we een mooi gesprek over hoe je ruimte houdt voor persoonlijke omgang met de Heere. De studie theologie is daar immers geen garantie voor en het is ook voor theologen niet vanzelfsprekend om hierover met elkaar een open gesprek te voeren. Om die reden sluiten we de mentorbijeen-

komsten af door samen uit de Bijbel te lezen en in gebed te gaan. Het is heel waardevol om samen te spreken over allerlei aspecten van de studie, over je persoonlijke ervaring en ontwikkeling en om van elkaar te leren. Ik vind het erg mooi om vanuit mijn ervaring als ouderejaars een klein stukje met nieuwe studenten te mogen optrekken en iets voor hen te kunnen betekenen.

Jan Willem van Panhuis, *admissiaal masterstudent*

Eerstejaars Gerrie: 'Praten over je struggles'

Toen ik te horen kreeg dat er verschillende ouderejaars hadden aangeboden om mentor te worden van ons als eerstejaarsstudenten, vond ik dat heel aardig aangeboden, maar zag ik er het nut niet zo van in. Toch bleek de praktijk mijn verwachtingen enorm te overtreffen. Mijn persoonlijke ervaring: we werden willekeurig ingedeeld in kleine groepjes. Mijn groepje bestaat uit vier studenten van het eerste jaar en één studentenmentor. Tijdens het eerste gesprek was het meteen al erg gezellig en we begrepen elkaar goed. Pas hebben we een tweede gesprek gehad en dat was ook erg fijn. Het is enorm fijn om zo op de TUA een vast groepje te hebben met wie je praat over de struggles met betrekking tot studie enzo, en we eindigen met Bijbellezen en gebed. Het is echt enorm genieten en heel leuk; de volgende keer staat weer gepland: we gaan gezellig ergens lunchen in Apeldoorn.

Gerrie Benschop, eerstejaarsstudent Bachelor Theologie (helemaal rechts op de foto)

Religieus analfabetisme en onderzoeksinfrastructuur RESILIENCE

Als mensen niet langer bekend zijn met religieuze teksten, symbolen, inhoud en waarden en wat die betekenen voor gelovigen, dan noemen we hen religieus analfabeet. In dit artikel gaat het over religieus analfabetisme en wat daar op wetenschappelijk gebied aan gedaan kan worden.

Mensen zijn niet alleen steeds minder religieus – in Nederland zegt nog minder dan de helft van de mensen vanaf vijftien jaar religieus te zijn – maar begrijpen ook steeds minder van wat religie kan betekenen voor de ander.

Onlangs was ik in Rome. Nu is Rome een stad waar religie wel op elke hoek van de straat te vinden is, zodat je misschien zou denken dat het daar met het religieus analfabetisme wel meevalt. Dat bleek echter niet zo te zijn. Een gids vertelde me dat het voor hem steeds moeilijker wordt mensen in kerken rond te leiden, omdat ze de benodigde basiskennis eenvoudigweg niet meer hebben. En als mensen bijvoorbeeld een doopvont niet meer herkennen, waar moet je dan beginnen met je uitleg? Laat staan dat mensen dan nog iets begrijpen van de betekenis van de doop in het leven van gelovigen.

Met de parate kennis over religie lijkt het niet al te best gesteld. Volgens de Google trends was in 2022 in Nederland in de Wat is-categorie de meest gestelde vraag: wat is Pinksteren? Ook in de politiek, de zorg en internationale betrekkingen breidt het religieuze analfabetisme zich uit. Daarin schuilt een gevaar: als we niet meer in de gaten hebben hoe religie een rol speelt in de samenleving en als we elkaar daarom niet meer begrijpen, kan dat tot grote problemen leiden: onbegrip, vooroordelen, wantrouwen, afstand, tot zelfs vijandigheid.

Zo'n tien jaar geleden begonnen de voorbereidingen voor RESILIENCE, een Europese onderzoeksinfrastructuur voor religiestudies, waaraan ook de TUA meedoet. Aanleiding hiervoor vormde onder andere het toenemende religieuze analfabetisme en de wens hier op wetenschappelijk niveau iets aan te doen. Intussen is bij RESILIENCE de focus steeds meer komen te liggen op het vernieuwen en efficiënter maken van onderzoek, maar gebleven is de overtuiging dat kennis over religie relevant is en gedeeld moet worden. Daar hebben

de samenleving als geheel en religieuze gemeenschappen baat bij. Bovendien is deze kennis nodig om elkaar beter te begrijpen. Dat is belangrijk in het Europa van vandaag: weten hoe de ander denkt en hoe dat de samenleving beïnvloedt. Die kennis kan vervolgens gebruikt worden om mensen te onderwijzen, zodat ze op een gefundeerde manier in gesprek kunnen over thema's waarbij religie een rol speelt en zodat gelovigen weten wat ze geloven.

De gids uit Rome vertelde me dat hij merkt dat jongeren meer openstaan voor religie dan hun ouders. Zij kennen vaak niet de frustratie die ouderen soms wel hebben op dit gebied. In een wereld waarin zingeving en samenhangende verhalen bezig zijn te verdwijnen, moeten zij zelf hun weg en hun zekerheden zoeken. Dat kan hen nieuwsgierig maken, wat kansen biedt om kennis door te geven.

Ook kerken kunnen proberen iets aan religieus analfabetisme te doen. Het geven van goed kerkelijk onderwijs is vanouds een belangrijke taak, evenals het delen van kennis buiten de eigen gemeenschap. De gemeente waarvan ik lid ben, houdt elke dondagavond 'Kerk open' en doet mee aan de Open Monumentendag: de kerkdeuren gaan open voor belangstellenden, met wie we soms in gesprek komen over wat er in de kerk te zien is en wat dit voor gelovigen betekent.

Het werk van RESILIENCE gaat door. Als voldoende landen in Europa meedoen, kunnen we in 2026 daadwerkelijk van start gaan met de onderzoeksinfrastructuur. In het licht van het toenemende religieuze analfabetisme is dat geen jaar te vroeg.

Karla Boersma,
communicatieadviseur RESILIENCE
www.resilience-ri.eu

Groei van het aantal studenten

In onze eigen berichtgeving, maar ook via diverse andere media (zoals RTL en het Algemeen Dagblad) heeft u het ongetwijfeld ook gelezen of gehoord: de TUA is het collegejaar 2024-2025 gestart met een groep van vijftig bachelorstudenten. Een verdrievoudiging van het aantal dat we gewend zijn. We voelen ons hierover verwonderd en zijn er dankbaar voor. Vooral als we in gesprekken met studenten de reden van hun aanmelding bespreken. Dan blijkt hoezeer het een daadwerkelijke intrinsieke motivatie is die studenten ertoe gebracht heeft om voor de studie theologie te kiezen ('Ik wil bijdragen aan het nadenken over zingeving', 'Ik wil me verdiepen in de theologie om antwoorden te kunnen vinden op actuele vragen', 'Ik wil werkzaam raken in een beroep dat betekenis geeft'). En de keuze voor onze TUA wordt dan vooral ingegeven door het gereformeerde karakter van de opleiding.

Geen groei zonder groeistuiptjes. Want waar plaats je ineens vijftig studenten in plaats van vijftien? Gelukkig zijn collegezaal 2a en 2b samen te voegen, en die beide zijn groot genoeg om vijftig studenten te herbergen. Er wordt gewerkt aan de uitbreiding van het aantal toiletten en ook is een extra koffiemachine voor de ontmoetingsruimte aangeschaft. Het gebouw wordt nu optimaal gebruikt

en met een schuin oog kijken we ook al vooruit: wat als zich volgend jaar opnieuw veel meer studenten dan normaal aanmelden?

Behalve al deze praktische overwegingen is er, zoals gezegd, vooral dankbaarheid. Want is de aanmelding van al deze jonge mensen niet ook een verhoging van gebeden? Hebben we niet aan de Heere van de oogst gevraagd om uitzending van arbeiders in Zijn oogst (Luk. 10: 2)?

Het was wat dat betreft terecht dat in een van de kerkdiensten waar ik aanwezig was, gedankt werd voor deze ontwikkeling op de TUA. Blijft u ook meebidden? En danken?

'Hem nu Die bij machte is te doen ver boven alles wat wij bidden of denken, overeenkomstig de kracht die in ons werkzaam is, Hem zij de heerlijkheid in de gemeente, door Christus Jezus, in alle geslachten, tot in alle eeuwigheid.' (Ef. 3: 20-21)

A.J. (Arjan) Dorst MSc,
voorzitter College van Bestuur TUA

STUDENTENLEVEN

'Eerstejaars, wees geen eend, maar een spons!'

Dat de TUA is overspoeld door eerstejaarsstudenten, is niet onzichtbaar en onbesproken gebleven. Extra kapstokken, fietsenrekken, stoelen en tafels en een koffieautomaat werden aangeschaft en in de media werd er ruimschoots aandacht aan besteed. Er is een studentenmentorat ingevoerd, waarbij ouderejaars als mentor fungeren voor de jongerejaars (zie ook pagina 11), zodat de studieadviseur en studentenpastor niet direct 'verdringen' in de begeleiding van al die nieuwe studenten.

Hoe ervaren de ouderejaarsstudenten de nieuwe aanwas eigenlijk? 'Mooi dat er zoveel studenten zijn die ook een roeping ervaren om theologie te studeren. Ik hoor dat het een leuk jaar is. Het is gezellig, zoveel nieuwe mensen. Iedere keer als ik op de TUA kom, zie ik weer nieuwe gezichten. Wel jammer dat ik ze niet allemaal kan leren kennen', zegt een masterstudent.

Hoewel de ouderejaars de komst van de medetheologiestudenten toejuichen, moeten zij natuurlijk ook aan hun veranderde habitat

wennen: 'Het is veel luidruchtiger geworden in de mensa (kantine, red.), reageert een student. Ook blijkt het soms een uitdaging om een studieplek te bemachtigen. Een eerstejaars reageert met een knipoog: 'De ouderejaars voelen zich verdrongen, maar over een paar jaar zijn zij toch weg.'

Ouderejaarsstudenten valt nog iets anders op: 'In de wandelgangen gaat het bij de nieuwe studenten soms over klas, les en huiswerk in plaats van over zaal, college en voorbereiding.' Een masterstudent heeft de indruk dat sommige studenten de TUA binnenkomen en alles al lijken te weten: 'Ik herinner me wel dat ouderejaars ons er vroeger op wazen hoeveel we nog moesten leren. Er is een voorbeeld dat docenten weleens gebruiken: eerstejaarsstudenten moeten niet zijn als de eendjes van de vijver in het Wilhelminapark, die vanaf de ene kant het water inspringen, er vervolgens aan de andere kant uitkomen, al het water van zich afschudden en verdergaan alsof ze niet nat zijn geworden. Wees dus geen eend, maar een spons.'

Een bachelorstudent

Eerstejaarsstudenten tijdens de opnames van de televisieprogramma's Hart van Nederland en RTL EditieNL. De reportages werden gemaakt naar aanleiding van de verdrievoudiging van het aantal inschrijvingen van nieuwe theologiestudenten.

De boekenkeus van... Marthe Heemskerk

In dit onderdeel van de rubriek Studentenleven vragen de studentleden van de redactie aan TUA-docenten of -studenten te vertellen over een boek dat hen aanspreekt, veel voor hen betekend heeft of volgens hen belangrijk is om ook door anderen gelezen te worden. In deze aflevering de boekenkeus van Marthe Heemskerk, eerstejaars bachelorstudent.

Wie kent de waarde toe aan een boek; wie weegt de gedachten van de auteur? Is het de goede lezer die het goede boek maakt, zoals Ralph Emerson stelt? Wellicht zit de schoonheid precies daarin: dat de gedachten van de auteur hun waarde ontleenen aan de waardering van de goede lezer. Of valt de tekst dan ten prooi aan subjectiviteit? Er zijn zoveel mensen die niet luisteren naar de ander, hoe kan men van hen verwachten dat zij een boek kunnen lezen? De tekst... overgegeven aan de interpretatie van een vreemde. Durft de auteur zijn werk uit handen te geven aan de man die hij niet kent? Misschien is het wel net zo spannend om een boek te lezen als om een boek te schrijven. Zowel lezer als schrijver bevinden zich in een kwetsbare positie. In die zin verschillen auteur en lezer niet veel van elkaar. Want, durft de lezer zich (werkelijk) open te stellen voor de gedachten van degene die hij niet kent?

De uitdaging om een tekst juist te lezen is er één van elke tijd. Wil een tekst vrucht dragen, dan zal zowel de auteur als de lezer zich kwetsbaar moeten opstellen. Durven denken. Het boek dat deze keer aan u wordt aangeraden gaat ook in zekere zin over het (niet) dragen van vruchten, zoals in de gelijkenis over de onvruchtbare vijgenboom (Luk. 13: 6-9). In het boek 'Een zeker man had een vijgenboom' loopt deze gelijkenis als een rode draad door het verhaal heen. Marthe vertelt over dit boek, dat haar heeft geraakt:

Het boek vertelt het verhaal van Danjuma, een christenjongen uit Nigeria. Abdul, een strijder van Boko Haram, die eropuit is om zoveel mogelijk christenen te doden; en Johan, een rijke kerkgangster uit Nederland. De drie verhaallijnen zijn op een bijzondere manier met elkaar verweven.

Met name de hoofdstukken vanuit het perspectief van Danjuma vond ik erg verrassend. Die hoofdstukken omschreven de liefde van Danjuma voor Christus heel mooi. Abdul mag ook iets lezen van Danjuma's liefde voor Christus, maar dan in zijn ogen. De vredige blik van Danjuma blijft hem achtervolgen, tot hij tot geloof komt.

Ik vond dat dit boek je duidelijk een spiegel voorhoudt: leef je als naamchristen, als vervolger of ben je – net als Danjuma – bereid om te sterven in de naam van Christus? Ik werd mij door het lezen van dit boek meer bewust van de situatie van vervolgte christenen; er ontstond bij mij een gevoel van medeleven met hen. De liefde voor je naaste – zoals die in het boek naar voren kwam en die ik voelde door het boek – is een van de motivaties waardoor ik theologie ben gaan studeren.

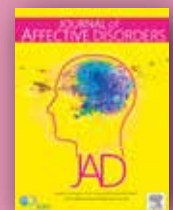
Naar aanleiding van: Monica Nieuwenhuijse-Thijssen, *Een zeker man had een vijgenboom* (Houten: Den Hertog, 2019).

Yente Huisman, bachelorstudent

H. van den Belt, 'Holy Resonance: God's Spirit in the Scriptures and in Human Hearts', in Lydia Jaeger en Craig Bartholomew (eds.), *The Bible throughout the Ages: Its Nature, Interpretation, and Relevance for Today* (Grand Rapids: Zondervan, 2024), p. 57-84.

Dit artikel is een bijdrage aan een eerder in het Frans gepubliceerde bundel over de Bijbel. De vroege kerk belijdt de eenheid van het Oude en het Nieuwe Testament als het werk van de Geest. De Reformatie benadrukt het belang van het getuigenis van de Heilige Geest om de Schriften als Gods Woord te aanvaarden. De Geest laat de boodschap van het Woord zo resoneren doordat het antwoord geeft op de diepste vragen en noden van de mens.

A. van den Brink e.a., 'Experience Sampling of Suicidality, Religiosity and Spirituality in Depression: Network Analyses Using Dynamic Time Warping', in *Journal of Affective Disorders* 360 (2024), p. 354-63.

Dit artikel onderzoekt bij depressieve patiënten, hoofdzakelijk christelijke, hoe religiositeit en spiritualiteit samenhangen met symptomen van depressie en suïcidaliteit. Dit wordt gedaan aan de hand van een app-vragenlijstje die herhaald is afgenomen gedurende een week. Het resultaat

is een netwerkweergave van de samenhang tussen de onderzochte variabelen. Dergelijke geïndividualiseerde netwerken kunnen het therapeutisch en pastoraal gesprek ondersteunen.

A. van den Brink, *Religion, Spirituality, and Suicidality Modelling the Dynamics* (Düren: Shaker, 2024), 9783844096361, 241 p., € 59,80.

Dit proefschrift, uitgegeven als onderdeel van de *International Series in Mental Health and Religion*, onderzoekt in zes deelstudies, met behulp van literatuuronderzoek, meta-analyse, en analyses op basis van twee patiëntengroepen, de relatie tussen religiositeit, spiritualiteit en zingeving bij psychiatrische patiënten. Religiositeit en spiritualiteit blijken te beschermen, maar niet altijd. De betrokken dimensies van geloof en spiritualiteit worden op een rij gezet en onderzocht.

A. van den Os, 'Een Goddelijk antwoord van recht en zorg. Gods wraak in het Nieuwe Testament en zijn contexten', in *Kerk en Theologie* 75/3 (2024), 310-328.

Dit artikel onderzoekt de betekenis en het gebruik van Gods wraak in nieuwtestamentische teksten tegen de achtergrond van het spreken over Gods wraak in Grieks-Romeinse bronnen, het Oude Testament en het Vroege Jodendom. Het Nieuwe Testa-

ment ziet Gods wraak als een daad van Gods eschatologische recht waarin Hij opstaat voor Zijn eer en Zijn (verbonds)volk. Gods wraak fungeert als een waarschuwing tegen een onheilig leven van gelovigen en als pastorale troost in tijden van verdrukking en zorg.

K. Boersma en H.J. Selderhuis (eds.), *Wellbeing in Early Modern Christianity: Perspectives and Practices for a Happy Life* (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2024), 9783525500859, 286 p., € 130,-.

Tegenwoordig staat welzijn hoog op de persoonlijke en maatschappelijke agenda, maar nadenken over welzijn is zeker geen nieuw fenomeen. Uitgaande van Augustinus' gedachten over het onderwerp 'welzijn', die een grote invloed hadden op theologen en anderen in de tijd van de Reformatie, behandelen de bijdragen in dit boek een verscheidenheid aan onderwerpen, variërend van welzijn voor de ziel en het lichaam tot thema's als muziek, literatuur, geschiedenis en theologie.

J. van 't Spijker, 'God's acts in Lukan-Acts: God's active involvement in the execution of the plan of salvation', in *In die Skriflig/In Luce Verbi* 58/1 (2024).

In dit artikel wordt beschreven hoe Lukas in zijn dubbelwerk spreekt over de directe betrokkenheid van God bij de uitvoering

van Zijn heilsplan, welke aanwijzingen er zijn als het gaat over de vervulling van de Schriften door God; over het voortdurende werk van Jezus; over de betrokkenheid van de Heilige Geest; en hoe Lukas dit verder duidelijk maakt. Daarnaast wordt gekeken naar specifieke woorden voor getuigen en zenden die Lukas gebruikt. Wat blijkt is dat God zelf werkelijk de Acteur is in de uitvoering van Zijn heilsplan – theologisch aangeduid als de *missio Dei* – ook als Hij mensen in de uitvoering van Zijn werk betreft.

H. de Waard, 'Shared Texts with Isaiah and Jeremiah', in: Steven L. McKenzie & Matthieu Richelle, *The Oxford Handbook of the Books of Kings* (New York: Oxford University Press, 2024), 123-136.

Dit artikel onderzoekt tekstgedeelten die zowel in het boek Koningen als in Jesaja of Jeremia staan. De belangrijkste voorbeelden zijn 2 Kon. 18-20, dat nauw overeenstemt met Jes. 36-39, en 2 Kon. 25, dat sterke gelijkennis vertoont met Jer. 52. Het artikel onderzoekt niet alleen de onderlinge relaties tussen de parallelteksten, maar ook de plaats en functie die de tekstgedeelten binnen elk van de Bijbelboeken hebben.

H. de Waard, 'Jeremiah 33,1-13 MT/G: A Case Study into the Textual Complexity of the Book of Jeremiah', in *Bibliche Zeitschrift* 68 (2024), 189-207.

In het hele boek Jeremia zijn er aanzienlijke verschillen tussen de Hebreeuwse standaardtekst (de zgn. Masoretische tekst) en de oude Griekse vertaling. Dit artikel analyseert deze tekstuele verschillen in Jer. 33: 1-13. De conclusie luidt dat de meest gebruikelijke verklaring inderdaad de meest overtuigende is: de Griekse vertaler werkte op basis van een Hebreeuwse versie van het Bijbelboek die afweek van de versie die in de Masoretische tekst is overgeleverd.

W.A. Zondag, 'Losmaking van een predikant', in *Tijdschrift voor Ontslagrecht* 2 (2024), 55-61.

Voor de losmaking van een predikant gelden in de meeste kerkgenootschappen eigen regels. Daartoe kunnen kerkgenootschappen zich in beginsel beroepen op de autonomie van het kerkelijk statuut (artikel 2 Boek 2 Burgerlijk Wetboek). In het artikel wordt ingegaan op de inhoud en de reikwijdte van het kerkelijk statuut, de juridische status van een kerkelijk ontslagregime en de wijze waarop de civiele rechter de uitspraak van een kerkelijke instantie inzake de toepassing van dit regime toetst.

Krijgsmachtpredikant Wim de Bruin: 'Op de TUA kreeg ik een nieuwe bril die ik nooit meer heb afgezet'

De collegebanken van de TUA en of een uitzending van de krijgsmacht: het zijn twee heel verschillende werelden. Toch hebben die twee voor krijgsmachtpredikant ds. Wim de Bruin (41) veel met elkaar te maken.

Als geestelijk verzorger is ds. De Bruin verbonden aan vliegbasis Leeuwarden. Daar maakt hij zich bekend als predikant. Tegelijk komt het geloof niet vaak expliciet ter sprake, vertelt hij. 'Ik ondersteun het militaire personeel bij levensvragen, morele vragen en zingevingsvragen. Militairen kunnen bij mij een gesprek aanvragen. Ze benaderen mij bijvoorbeeld omdat ze relatieproblemen hebben, of bij vragen rondom rouw en verlies of omdat ze vastlopen op het werk. Ik ben er dan om te luisteren, goede vragen te stellen, en een goed advies te geven.' Daarnaast bezoekt de krijgsmachtpredikant de mannen en vrouwen op hun werkplek en heeft hij aan de koffietafel informele gesprekken met hen. 'Ik doe dit werk vanuit mijn gelovige identiteit en maak mezelf ook bekend als predikant.' Een belangrijk onderdeel van het werk is meegaan op uitzending. Tijdens uitzendingen verzorgt hij, naast de normale geestelijke verzorging, ook laagdrempelige kerkdiensten. In de thema's die hij gebruikt, zit hij dicht op het gewone leven. Het gaat bijvoorbeeld over 'bang zijn', 'geluk'

of 'salaris'. Dit verbindt hij met muziek uit de populaire cultuur en een fragment uit de Bijbel.

In het diepe

Hoe de TUA hem heeft gevormd en hoe hij op zijn studie terugkijkt? 'Aan de TUA heb ik een mooie tijd gehad. De beste herinneringen heb ik aan de colleges van prof. Peels en prof. Den Hertog. Prof. Peels heeft me de Bijbel als een exegeet leren lezen. En dat is als een nieuwe bril, die je nooit meer afzet. Daarnaast was er in de colleges ruimte voor de grote vragen rondom historiciteit en Schriftgezag. Ook die vorming neem ik tot op de dag van vandaag mee. Prof. Den Hertog leerde me om theologisch te denken. Hij legde daarbij de lat vaak hoog. Op dat moment was dat niet altijd even prettig, maar terugkijkend heb ik daar juist veel van geleerd. Gewoon in het eerste jaar studenten in het diepe gooien met uitgebreide verhandelingen over Karl Barth en nog een stuk

of wat grote Duitse theologen, het opende een wereld die ik daarvoor niet kende. En juist het theologisch denken helpt om in de wereld van vandaag om me heen te kijken met een gescherpte blik: wat gebeurt hier? Hoe is dat te relateren aan de wereld van God? Welke manieren van kijken reikt de theologie me daarbij aan?

Ochtendwandeling

In menselijk opzicht heb ik goede herinneringen aan prof. Hofman, mijn afstudeerbegeleider. Bij tentamens en in gesprekken kwam soms de hele wereld van politiek en zaken voorbij. Prof. Hofman had een brede en scherpe blik op maatschappelijke ontwikkelingen, gefundeerd in het denken vanuit het Evangelie. Daarnaast bracht hij een grote liefde voor de Schepping met zich mee. Bij een ochtendwandeling op de heide kon hij net zo gemakkelijk vertellen over vossen en vogels als over het Nieuwe Testament. En van zijn colleges herinner ik me vooral de weidse gebaren,

waarmee hij er altijd in slaagde om net zijn glas karnemelk niet om te stoten. Als wij ademloos toekeken had dat – naast de inhoud van de colleges – ongetwijfeld ook daarmee te maken.

Mensenvakken

Wat ik wel gemist heb, is de vorming op het gebied van praktische theologie. Dat vakgebied was in mijn studietijd nog grotendeels gericht op het werk als gemeentepredikant, maar ik werk nu in een totaal andere context, met grotendeels niet-gelovige mensen. De psychologische en sociale kant kwamen in kleine vakken wel aan de orde, maar het was onvoldoende om op dat punt echt gevormd te raken. Ik ben er een groot voorstander van dat "mensenvakken" een grotere rol spelen in het curriculum. En dan niet alleen op een informatieve wijze, maar echt op een vormende manier. Als ik het goed begrepen heb, is de TUA hierin inmiddels wel veranderd. Ik zou willen dat ik op dezelfde manier had geleerd om mensen en groepen te lezen, als dat ik geleerd heb de Bijbel en de theologie te lezen.'

'Juist het theologisch denken helpt om in de wereld van vandaag om me heen te kijken met een gescherpte blik'

Paspoort

Naam:	Wim de Bruin
Burgerlijke staat:	Getrouwd, vader van vier dochters
Woonplaats:	Meppel
Geboortedatum:	21 mei 1983
Studietijd aan de TUA:	2001-2009
Afstudeerscriptie:	'Tegenstanders van het Lam. Een exegetisch onderzoek naar de twee beesten in Openbaring 13'
Beroep:	Krijgsmachtpredikant